

Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği' nin Türkçe Geçerlik ve Güvenirliği*

Validity and Reliability of Turkish version of Watson Caritas Self-Rating Score

** Gizem BİDİK¹ Fatma Nevin ŞİŞMAN²

¹ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye.

² Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye.

Bu çalışma, 11-13 Ocak 2023 tarihlerinde çevrimiçi olarak düzenlenen 3. Uluslararası 4. Ulusal Halk Sağlığı Hemşireliği Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Öz

Amaç: Bu çalışmada amaç, Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği' nin (WİÖÖ) Türkçe geçerlik, güvenirlik ve psikometrik özelliklerini belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Bu metodolojik araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul'da bir devlet üniversitesinin hemşirelik öğrencileri ile yürütüldü (n=444). Türkçeye uyarlama çalışması kapsamında ölçeğin dil uyarlaması çeviri-geri çeviri yöntemiyle yapıldı. Ölçeğin kapsam ve yapı geçerliği yapıldı. Güvenirlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı ve MacDonald's Omega değerleri, test-tekrar test ve paralel form analizleri kullanıldı. Ekim-Kasım 2021 tarihinde 444 katılımcıdan toplanan veriler, test-tekrar test yöntemi için bu katılımcılar arasından seçilen 80 kişiden Ocak-Şubat 2022 tarihinde tekrar toplandı.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 20.29±2.32'tür. Ölçeğin kapsam geçerlik indeksi ortalama 3.65 ve %91.36 olarak belirlendi. Doğrulayıcı faktör analizinde uyum indekslerinin yeterli uyum gösterdiği görüldü. Beş madde ve tek alt boyuttan oluşan yapı doğrulandı. Ölçeğin toplam Cronbach alfa değeri 0.84, MacDonald's Omega Değeri 0.84 olarak bulundu. Paralel form güvenirliğinde, WİÖÖ puanları ile Öz Anlayış Ölçeği (ÖAÖ), Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ) ve Sağlığı Geliştirici ve Koruyucu Davranışlar Ölçeği (SGKDÖ) puanları arasında orta düzeyde pozitif yönde ilişki saptandı. Ölçeğin test-tekrar test analizinde kullanılan Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı (ICC) 0.75 olarak belirlendi (p<.001).

Sonuç ve Öneriler: Ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu görüldü. Ölçek, öz bakım algısını değerlendirmek amacıyla Türk popülasyonda kullanılabilir. Türkçe WİÖÖ kullanılarak yapılan çalışmalar ile farklı kültürlerdeki çalışmalar karşılaştırılarak literatüre katkı sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Geçerlik, güvenirlik, hemşirelik, öz bakım algısı, Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği

* Geliş Tarihi: 29.03.2023 / Kabul Tarihi: 26.11.2023

**Sorumlu Yazar e-mail: gizem.bidik@izu.edu.tr

Atıf; Bidik, G., & Şişman, F.N. (2023). Watson iyileştirici öz-değerlendirme ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenirliği. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 5(3), 258-270. <https://doi.org/10.54061/jphn.1272709>

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution NonCommercial 4.0 International License.

Abstract

Objective: The aim of this study is to assess the Turkish validity, reliability and psychometric properties of the Watson Caritas Self-Rating Score (WCSRS).

Material and Method: This methodological research was conducted with nursing students from a state university in Istanbul in the 2021-2022 academic year (n=444). The language adaptation of the scale was made using the translation-back translation method. The content and construct validity of the scale was carried out. In the reliability study, Cronbach Alpha coefficient and MacDonald's Omega values, test-retest and parallel form analyzes were used. Data collected from 444 participants in October-November 2021 were collected again in January-February 2022 from 80 participants selected from these participants for the test-retest method.

Results: The mean age of the participants was 20.29±2.32. The content validity index of the scale was determined as 3.65 and 91.36% on average. In the confirmatory factor analysis, it was seen that the fit indices showed sufficient fit. The construct consisting of five items and one sub-factor was confirmed. The total Cronbach Alpha value of the scale was found to be 0.84, and the MacDonald's Omega Value was 0.84. In parallel form reliability, a moderately positive correlation was found between WCSRS scores and Self-Compassion Scale (SCS), Brief Resilience Scale (BRS) and Promotive and Protective Health Behaviors Scale (PPHBS). The Intraclass Correlation Coefficient (ICC) used in the test-retest analysis of the scale was determined as 0.75 (p<.001).

Conclusion and recommendation: The scale was found to be a valid and reliable measurement tool. The scale can be used in the Turkish population to assess self-care perception. Contribution to the literature can be made by comparing studies in which this scale is used and studies in different cultures.

Keywords: Nursing, perception of self-caring, reliability, validity, Watson Caritas Self-Rating Score

GİRİŞ

Hemşirelik bakımı, bireylere şefkatli bakım sunulması ve bu bakımın da bireyler tarafından algılanıp içselleştirilmesiyle etkili olabilir (Otu & Karagözoğlu, 2021; Kabasakal & Kitiş, 2021). Bireylerin kendi sağlık ve iyilik hallerini koruyacak, sürdürecekle ve geliştirecek davranışlar edinmeleri ve bunları içselleştirmelerinde hemşireler destekleyici konumdadır (Polat ve ark., 2016). Gençlik döneminde olan hemşirelik öğrencilerinin mezun olduklarında bu önemli rollerini ortaya koyabilmeleri için öncelikle kendilerinin sağlığı geliştirici ve koruyucu bakım davranışları kazanmaları gerekmektedir (Karaca & Aslan 2019; Ulaş Karahmetoğlu, 2014).

Hemşirelik, herkes için bakım ve sağlığı savunan profesyonel bir meslek olarak ilerlemeyi amaçladığı için insan bakım biliminin teori ve felsefesine dayanan eğitim ve uygulamaları gerçekleştirmeyi gerektirir (Brewer et al., 2020). Teori rehberliğinde bireyin kendine ve başkasına bakım ve şifa vermesini sağlayan bilgi ve uygulamalar bulunmaktadır (Brewer et al., 2020; Watson & Brewer, 2015). İnsan bakım modelindeki iyileştirici faktörlere dayalı uygulamalar, bireyin kendine ve başkasına bakım vermesini sağlamak ve modelin felsefesini yaşatmak üzere öz bakıma odaklanır (Watson & Brewer, 2015). İyileştirici faktörler, 10 temel iyileştirme sürecinden oluşup yaratıcı bakım değişikliklerini teşvik eder (Brewer et al., 2020). Şefkat ve sevgi dolu nezaket gibi maddeleri içeren 10 iyileştirici faktör, Caritas programları ile uygulamaya dönüşerek yaratıcı bakım değişiklikleri oluşturur (Brewer et al., 2020; Watson & Brewer, 2015). İyileştirici faktörlere dayalı olarak Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği (WİÖÖ), bireylerin; sevgi dolu nezaket, kendi temel ihtiyaçlarını karşılama, yardımlaşıcı ve güvene dayalı ilişkilere sahip olma, gelişime olanak tanıyan bir ortam yaratma ve başarıyı teşvik eden inanç gibi iyileştirici (sevgi ve bakım) davranışlarla ilgili öz bakım algılarını ölçer (Brewer et al., 2020). Geçerlik ve güvenilirliği ispatlanmış olan WİÖÖ bireylerin on iyileştirme sürecinin her birinde kendilerini derecelendirmeleri için tasarlandı (Kabasakal & Kitiş, 2021). Beş maddeden oluşan ölçek, bireylerin kendilerine sevgi dolu şefkatle davranmasına ve öz bakımını uygulamasına yönelik algılarını ölçer (Hubert, 2018). Bu çalışmada amaç, WİÖÖ'nün Türkçe geçerlik, güvenilirlik ve psikometrik özelliklerini belirlemektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Türü: Bu çalışma metodolojik araştırma tipinde gerçekleştirildi.

Araştırmanın Soruları

1. Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği Türk toplumunda geçerli bir araç mıdır?
2. Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği Türk toplumunda güvenilir bir araç mıdır?
3. Öz Anlayış Ölçeği (ÖAÖ), Kısa Psikolojik Sağamlık Ölçeği (KPSÖ) ve Sağlığı Geliştirici ve Koruyucu Davranışlar Ölçeği (SGKDÖ) ile WİÖÖ arasında ilişki var mıdır?

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul'da bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrenciler ile yürütüldü.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Araştırmanın evrenini, 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul'da bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrenciler oluşturdu (N= 1200). Ölçek geliştirmek için yapılacak geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında kişi sayısının ölçek madde sayısının en az beş-10 katı olması istenmektedir (Şencan, 2005). Bu bilgi doğrultusunda, beş maddeden oluşan WİÖÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında minimum hedeflenen örneklem sayısı 25-50 arasında olup çalışmanın örneklemini araştırmanın yapıldığı dönemde öğrenim gören 444 öğrenci oluşturdu. Araştırmanın dahil etme kriterleri;

hemşirelik bölümünde aktif kayıtlı öğrenci olma, çalışmaya katılmasını engelleyecek bir ruh sağlığı sorunu olmama, görme, işitme, anlama problemi olmama, 18 yaş ve büyük olmaktır.

Araştırmanın Veri Toplama Araçları: Çalışmanın verileri öz bildirimle dayalı olarak Google Form üzerinden çevrim içi yöntem kullanılarak toplandı. Ekim-Kasım 2021 tarihinde 444 katılımcıdan toplanan veriler, test-tekrar test yöntemi için bu katılımcılar arasından seçilen 80 kişiden Ocak-Şubat 2022 tarihinde tekrar toplandı. Verilerin toplanmasında tanıtıcı bilgi formu, geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan WİÖÖ ve ölçeğin paralel form güvenilirliği için ÖAÖ, KPSÖ ve SGKDÖ kullanıldı.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Form, araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet, yaş, sınıf, kilo-boy, uyku süresi, sosyoekonomik durum, şu an kiminle yaşadığı, en uzun süre yaşanan yerleşim yeri, ebeveynlerinin eğitim durumu, ebeveynlerinin hayatta olma durumu, aile yapısı ve kardeş sayısını sorgulayan 14 sorudan oluşmaktadır.

Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği (WİÖÖ): Araştırma kapsamında Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan WİÖÖ, Watson & Brewer (2012) tarafından geliştirildi (Watson & Brewer, 2012). Ölçek, sevgi dolu nezaket, temel ihtiyaçları karşılama, yardımlaşma ve güvene dayalı ilişkiler kurma, gelişime yardımcı olan bir ortam ve başarıyı teşvik eden inanç gibi iyileştirici (sevgi ve bakım) faktörlere dayalı olarak öz bakım algısını ölçer (Brewer et al., 2020). Beş maddelik tek boyuttan oluşan ölçek, asla ile her zaman (Asla=1, Nadiren=2, Ara Sıra=3, Bazen=4, Sıklıkla=5, Çok Sık=6, Her zaman=7) arasında değişen yedi puanlık derecelendirme türüne sahiptir. Tersten kodlanan madde yoktur. Toplam puan beş-35 arasında değişmektedir. Yüksek puan öz bakım algısının artmasını ifade eder. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.89 olarak bulundu (Brewer et al., 2020; Watson & Brewer, 2012).

Öz Anlayış Ölçeği (ÖAÖ): Neff (2003) tarafından geliştirilen ÖAÖ, öz sevecenlik, öz-yargılama, paylaşımların bilincinde olma, izolasyon, bilinçlilik ve aşırı özdeşleşme boyutları olmak üzere altı boyuttan oluşan 26 maddelik bir ölçektir. Deniz ve ark. (2008) tarafından 24 madde ve tek alt boyut ile Türkçeye uyarlandı (Deniz ve ark., 2008). Ölçek, hemen hemen hiçbir zaman ve hemen hemen her zaman (Hemen Hemen Hiçbir Zaman=1, Nadiren=2, Ara Sıra=3, Çoğu Zaman=4, Hemen Hemen Her Zaman=5) arasında değişen likert tipi beşli derecelendirme türüne sahiptir. Tersten kodlanan maddeler (1, 3, 5, 7, 10, 12, 15, 17, 19, 22 ve 23.) bulunmaktadır. Toplam puan 24-120 arasında değişmektedir. Yüksek puan öz anlayışın artmasını ifade eder. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.89'dur. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.94 bulundu.

Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ): Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Smith ve ark. (2008) tarafından geliştirildi. Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik çalışması Doğan (2015) tarafından yapıldı. Altı maddelik tek boyuttan oluşan ölçek, hiç uygun değil ve tamamen uygun (Hiç Uygun Değil=1, Uygun Değil=2, Biraz Uygun=3, Uygun=4, Tamamen Uygun=5) arasında değişen likert tipi beşli derecelendirme türüne sahiptir. Tersten kodlanan maddeler (2, 4 ve 6.) bulunmaktadır. Toplam puan altı-30 arasında değişmektedir. Yüksek puan psikolojik sağlamlığın artmasını ifade eder. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.83'tür. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.83 bulundu.

Sağlığı Geliştirici ve Koruyucu Davranışlar Ölçeği (SGKDÖ): Bostan ve ark. (2016) tarafından geliştirilen SGKDÖ 24 maddeden oluşur. Ölçek fiziksel, psikososyal ve korunma olmak üzere üç alt boyuttan oluşur (Bostan ve ark., 2016). Likert tipi beşli derecelendirme türünde olan ölçek, asla ve her zaman (Asla=1, Çok Seyrek=2, Bazen=3, Çoğunlukla=4, Her Zaman=5) arasında puanlanmaktadır. Tersten kodlanan maddeler (1, 3, 4, 5, 12, 13, 14 ve 23.) bulunmaktadır. Toplam puan 24-120 arasında değişmektedir. Yüksek puan sağlığı geliştirici ve

koruyucu davranışların artmasını ifade eder. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.83'tür. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.77 bulundu.

Dil Uyarlaması: Ölçeğin dil uyarlama aşamasında çeviri-ters çeviri yöntemi kullanıldı. Ölçek İngilizce' den Türkçe' ye ana dili Türkçe olan ve aynı zamanda akıcı İngilizce konuşan, çalışmadan bağımsız iki öğretim üyesi tarafından çevrildi. Ayrıca, ayrı bir dilbilimci metni tercüme etti. Yazarlar çevirileri değerlendirdi ve ölçekte yer alacak halini belirledi. Daha sonra, ölçeği orijinal diline geri çevirme işlemi iki bağımsız uzman tarafından yapıldı. Ölçeğin geri çevrilmiş versiyonu orijinal ölçek sahibine gönderildi. Ölçek sahibinin onayı alındıktan sonra ölçeğe son hali verildi.

Kapsam Geçerliği: Kapsam geçerliği, kapsam geçerlik indeksi ile Davis tekniği kullanılarak değerlendirildi. Bunun için 11 uzmandan görüş alındı. Görüş alınan uzmanlardan dördü Halk Sağlığı Hemşireliği, ikisi Hemşirelik Esasları, ikisi İç Hastalıkları Hemşireliği, biri Psikiyatri Hemşireliği, biri Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği ve biri Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalındandır. Uzmanların her biri, ifadeleri içerik açısından değerlendirdi ve her birine bir-dört (1=Uygun Değil, 2=Biraz uygun, 3=Oldukça Uygun, 4=Çok Uygun) arasında bir puan verdi.

Pilot Çalışma: Ölçek maddelerinin son hali verildikten sonra ifadelerin anlaşılabilirliğini değerlendirmek için örneklem dışında kalan 40 kişi ile pilot çalışma yapıldı. Bunun sonucunda ölçek maddelerinde herhangi bir değişiklik yapılmadı.

Verilerin Değerlendirilmesi: Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama çalışmasında geçerlik (açımlayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi) ve güvenilirlik (iç tutarlılık, madde analizi, test-tekrar test yöntemi, paralel form güvenilirliği) analizleri yapıldı. Çalışmanın açımlayıcı faktör analizleri ve güvenilirlik analizleri çalışmalarında SPSS 26.0 paket programı kullanıldı. Doğrulayıcı faktör analizi çalışmalarında AMOS 22.0 yazılımı kullanıldı. Çalışmada gerçekleştirilen istatistiksel analizlerin tümünde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edildi. Geçerlik çalışmasında kapsam geçerlik indeksi (KGI), açımlayıcı faktör analizi için Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri ve Bartlett küresellik testleri, doğrulayıcı faktör analizi için uyum indeksleri (GFI, AGFI, CFI, NNFI, SRMR, RMSEA) incelendi. Güvenirlik çalışması için iç tutarlılık analizlerinde Cronbach alfa ve MacDonald's Omega Değerleri incelenip madde analizi madde toplam korelasyonları ve %27'lik alt-üst grup maddeleri arasındaki farklılığa bakılarak saptandı. Aynı zamanda test-tekrar test (Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı-ICC) ve paralel form güvenilirliği analizleri (korelasyon analizi) yapıldı. Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri ile belirtildi.

Araştırma ile İlgili Etik Bilgi: Araştırmaya başlamadan önce Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü etik kurulundan etik izin (izin no: 2021/68) alındı. Öğrencilerden bilgilendirilmiş onam, ölçeklerin kullanım izinleri ve çalışma için ilgili bölüm başkanlığından kurum izni (Sayı: E-68960314-302.14.03-42169) alındı.

BULGULAR

Bireysel Özellikler

Çalışmaya katılan kişilerin; %81.3'ü kadın, yaş ortalaması 20.29±2.32, %42.6'sı ikinci sınıf öğrencisi, kilo ortalaması 59.94±11.72-boy ortalaması 165.83±8.11, uyku süresi ortalaması 7.28±1.14, %74.8'inin aile ekonomik durumu orta düzeyde, %54.5'i ailesi ile yaşamakta, %79.1'inin en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri kentsel bölge, %68.2'sinin anne eğitim durumu ilkökul mezunu, %42.1'inin baba eğitim durumu ilkökul mezunu, %99.3'ünün annesi hayatta,

%96.2'sinin babası hayatta, %87.4'si çekirdek aile yapısına sahip ve %43.7'sinin kendisi dahil kardeş sayısı 4 ve üzeridir.

Geçerlik Bulguları

Kapsam Geçerliliği

Ölçeğin kapsam geçerliliği Kapsam Geçerlilik İndeksi (KGI) kullanılarak madde ve ölçek düzeyinde belirlendi. Ölçeğin KGI'si ortalama 3.65 ve % 91.36 olarak belirlendi.

Yapı Geçerliliği

Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları

Yapı geçerliliği için yapılan Açımlayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri 0.82 olarak bulundu. Bartlett Küresellik testi sonucunda $X^2=900.64$, $p<.001$ bulundu.

Temel Bileşenler Analizi yöntemi ile tek faktörde toplandığı için beş madde olan WİÖÖ'ye herhangi bir döndürme yöntemi kullanılmadan açımlayıcı faktör analizi uygulandı. Beş maddeden oluşan ölçek, analiz sonucunda tek alt boyuta ayrıldı ve faktör yükü 0.40'ın altında kalan madde olmadığı bulundu. Maddelerin faktör yüklerinin 0.71- 0.86 arasında değiştiği belirlendi. Tek faktörlü yapının öz değerinin 3.10 ve açıklanan varyansın %62.002 olduğu görüldü.

Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

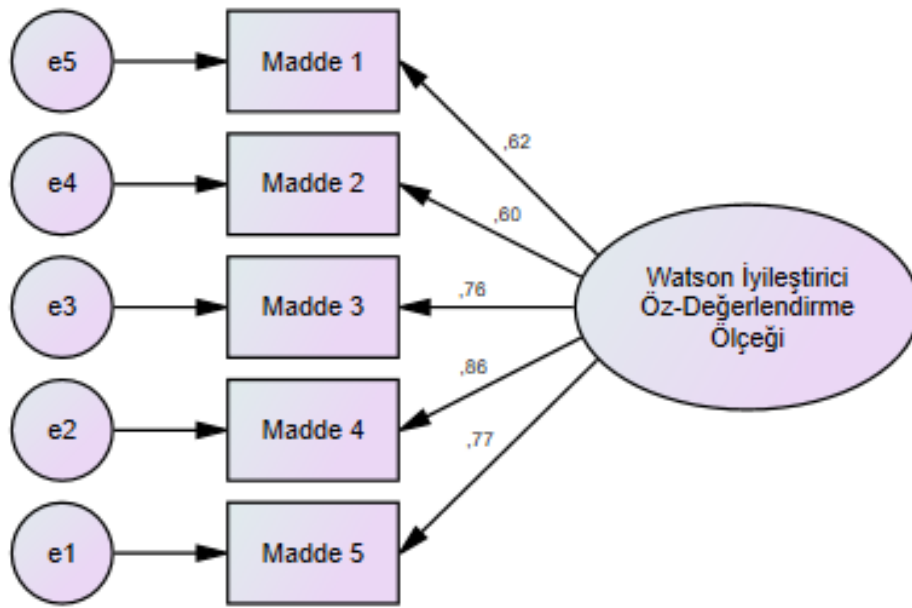
Açımlayıcı faktör analizi sonucunda beş madde ve tek alt boyuttan oluşan yapıyı doğrulamak için kurulan ölçüm modeli Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile analiz edildi. Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği'nin DFA sonuçları incelendiğinde tüm model uyum indekslerinin yeterli uyum gösterdiği görüldü (Tablo 1) ve DFA sonucunda tüm maddelerin faktör yüklerinin 0.50'nin üzerinde olduğu belirlendi (Tablo 2). Faktör yük değerlerine ilişkin doğrulanan ölçüm modeli Şekil 1'de verildi.

Tablo 1. Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği Uyum İndeksleri ve İyi Uyum Değerleri

İndeksler	Modelin Uyum İndeks Değerleri	İyi Uyum Değerleri (Kabul Edilebilir Uyum)
χ^2	18.62	-
Standard Deviation (SD)	5	-
χ^2/SD	3.72	≤ 3 (4-5)
Goodness of Fit Index (GFI)	0.98	≥ 0.90 (0.89-0.85)
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	0.95	≥ 0.90 (0.89-0.85)
Incremental Fix Index (IFI)	0.98	≥ 0.95 (0.94-0.90)
Non-Normed Fit Index (TLI/NNFI)	0.97	≥ 0.95 (0.94-0.90)
Comparative Fit Index (CFI)	0.98	≥ 0.95 (0.94-0.90)
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	0.07	≤ 0.05 (0.06-0.08)
Standardized Root Mean Square Residual (SRMR)	0.02	≤ 0.05 (0.06-0.08)

Tablo 2. Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği Maddelerinin Faktör Yük Değerleri

Maddeler	Faktör Yüğü
1.Kendime sevgi ve şefkatle yaklaşırım.	0.61
2.Temel ihtiyaçlarımı karşılamak için öz bakımımı sağlarım.	0.59
3.Başka insanlarla yardımlaşır ve güvenilir ilişkiler kurarım.	0.76
4.Gelişmeme yardımcı olan şefkatli bir ortam yaratırım.	0.86
5.Kişisel başarıma olanak sağlayan inanç ve değerlerime önem veririm.	0.76

Şekil 1. Ölçüm Modeli

Güvenirlilik Bulguları

İç Tutarlılık

Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği'nin Cronbach alfa ve MacDonald's Omega değerleri Tablo 3'te verildi.

Beş maddeden oluşan WİÖÖ'de madde toplam korelasyonu 0.30'un altında olan ve Cronbach alfa katsayısı düşüren bir madde olmadığı tespit edildi (Tablo 3).

Madde Analizi

Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği'nin madde analizleri madde toplam korelasyonları ve %27'lik alt-üst grup maddeleri arasındaki farklılığa bakılarak saptandı ve tüm maddeler bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görüldü ($p < .05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği İç Tutarlılık Analizleri

Maddeler	Madde Toplam Korelasyonları	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa	%27 Alt ve Üst Karşılaştırması			
			Alt (n=95) Ort±Ss	Üst (n=88) Ort±Ss	t	p
1.	0.58	0.83	3.37±1.11	6.48±0.71	-22.70	p<.001
2.	0.57	0.82	5.15±1.30	6.99±0.10	-13.70	p<.001
3.	0.66	0.80	4.55±1.32	6.95±0.25	-17.32	p<.001
4.	0.75	0.77	3.88±1.11	6.89±0.35	-25.03	p<.001
5.	0.68	0.79	4.53±1.30	6.99±0.10	-18.34	p<.001

Total Cronbach Alfa (α) Değeri: 0.84, MacDonald's Omega Değeri: 0.84

t: Bağımsız Örneklem t Testi p<.001

Test-Tekrar Test Yöntemi

Çalışmada 444 katılımcıya uygulanan WİÖÖ, bu katılımcılar arasından seçilen 80 kişiye başka bir zamanda tekrar uygulandı. Zamana göre değişmezliği değerlendirmek için 80 katılımcının ilk ve ikinci ölçüm verilerinden elde edilen puanlar arasındaki ilişki Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı (ICC) ile incelenip katılımcıların güvenilirlik için tekrar uygulanan ölçek sorularına verdikleri yanıtlar arasındaki uyumun çok iyi olduğu görüldü (ICC=0.75, p<.001) (Tablo 4).

Tablo 4. Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği'nin Test-Tekrar Test Puanları Arasındaki Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı

Ölçek	ICC	p
Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği	0.75	p<.001

p<.001, ICC=Intraclass Correlation Coefficients (Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı)

Paralel Form Güvenirliği

Paralel Form Güvenirliği incelenen WİÖÖ'nün kullanılan tüm ölçek puanları ile ilişkili olduğu saptandı. Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği puanları ile ÖAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı (p<.001) orta düzeyde (r=0.52) pozitif yönlü, KPSÖ puanları arasında orta düzeyde (r=0.41) pozitif yönlü, SGKDO puanları arasında orta düzeyde (r=0.46) pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği Paralel Form Güvenirliği

Ölçekler	r	p
Öz Anlayış Ölçeği	0.52*	
Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	0.41*	
Sağlığı Geliştirici ve Koruyucu Davranışlar Ölçeği	0.46*	

*p<.001, r= Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı

TARTIŞMA

Hemşireliğin odak noktası olan hemşirelik bakımında profesyonelliğin sağlanması ve değerlendirilmesinde hemşirelik teori ve modelleri kullanılmaktadır (Göçmen Baykara ve ark., 2019). Bu hemşirelik modellerinden biri de bireyleri zihin-beden-ruh uyumu ile bütüncül bir şekilde değerlendirip bakıma önem veren Watson'ın İnsan Bakım Modeli'dir (Akın Korhan, 2019; Otu & Karagözoğlu, 2021; Vujani'c et al., 2020). Watson İnsan Bakım Modeli'ne göre bakım ve şefkat hemşirelik mesleğinin özüdür (Mills et al., 2015; Watson, 2008). Bakım sürecinde bireyin acı ve sıkıntılarıyla karşı karşıya kalan hemşirelerin, hastaların acılarına duyarlı olup şefkatli bakım sunabilmesi için öncelikle kendine karşı şefkat göstermesi gerekmektedir (Heffernan et al., 2010; Şahin Altun ve ark., 2020). Modele göre hemşirelerin kendine ve başkalarına olan ilgi ve bakımı birbirine bağlıdır (Mills et al., 2015; Watson, 2008). Model, kavramsal çerçevesindeki 10 iyileştirme faktöründe, iyileştirici bakım davranışlarına odaklanır (Erbay ve ark, 2018; Kabasakal & Kitiş, 2021). Watson ve Brewer (2012) tarafından geliştirilen WİÖÖ, iyileştirici faktörlere dayanan öz bakım algılarını ölçer (Brewer et al., 2020).

Bu çalışmada, ölçeğin Türk popülasyonuna uyarlaması kapsamında geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapıldı. İngilizce olarak geliştirilen ölçeğin kültürel ve dilsel eşdeğerliğin sağlanması üzere uyarlanmış olması gerekmektedir (Şencan, 2005). Bu açıdan, bu çalışmada Türk popülasyonunda kültürel ve dilsel eşdeğerliği sağlamak üzere çeviri/geri çeviri tekniği ile ilk olarak ölçeğin dil uyarlaması yapıldı. Kapsam geçerliği analizi sürecinde 3-20 kişiden oluşan uzman görüşleri alınmaktadır (Esin, 2015; Şencan, 2005). Bu çalışmada, ölçeğin kapsam geçerliği için 11 uzmanın görüşü alındı. Uzman görüşleri sonucu ölçeğin KGİ'si ortalama 3.65 olarak bulunmuş olup KGİ değerinin 0.80'den büyük olması madde kapsam geçerliği açısından yeterli olduğundan ölçekten madde silinmesine gerek görülmedi (Davis, 1992).

Ölçek maddelerinin istenen kavramı ölçme durumunu ve anlam uyumsuzluklarını değerlendirmek üzere içerik analizi yapılır (Esin, 2015; Şencan, 2005). Bu açıdan, çalışmada ölçeğin yapı geçerliği için yapılan açılımlayıcı faktör analizinde Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri ve Bartlett küresellik testleri; doğrulayıcı faktör analizinde ise uyum indeksleri kullanıldı. Açılımlayıcı faktör analizi için veri setinin analiz için uygunluğu Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi kullanılarak değişkenlerin birbiriyle ilişki gösterip göstermemesi ile değerlendirilir (Öztürk Tanış & Gür, 2022).

Çalışmada Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri 0.82 olarak bulunmuş olup sıfır ile bir arasında değer alan KMO değeri bire yaklaştıkça daha güvenilir bir faktör yapısı sunacağı belirtilmektedir (Alpar, 2013). Örneklem büyüklüğü açısından KMO değeri 0.50'den büyük ise kabul edilebilir olarak değerlendirilirken; 0.50 ile 0.70 arasında ise normal; 0.70 ile 0.80 arasında ise iyi; 0.80 ile 0.90 arasında ise çok iyi ve 0.90'dan büyük ise mükemmel şekilde kabul edilebilir olarak değerlendirilmektedir (Şencan, 2005). Mevcut bulgudan hareketle verilere uygulanacak faktör analizi bulgularının kullanılabilir olacağı açığa çıkmaktadır. Bartlett Küresellik testi bulgusunda değişkenler arasında anlamlı düzeyde yüksek ilişki görülmesi sonucunda verilerin faktör analizi gerçekleştirmek için uygun olduğu görüldü. Faktör yapılarının bulunmasında öz değere bakılabileceği ve ölçeğin faktör yapısı sayısının öz değeri birden büyük olan sayı kadar olabileceği belirtilmektedir (Field, 2009).

Çalışmada öz değeri birden büyük olan bir faktör bulundu. Ölçeğin faktör yapısının gücü, açıklanan varyans oranı ile ortaya çıkmaktadır. Bu bir faktör ve beş madde toplam varyansın %62.022'sini açıklamaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda modelin yeterli uyum gösterdiği görüldü. Orijinal çalışmada ölçeğin yapısı beş maddelik bir faktörden oluşmakta olup bu yapı varyansın %69'unu açıklamaktadır (Brewer et al., 2020; Watson & Brewer, 2012). Aynı zamanda faktör yükleri de 0.69 ile 0.90 arasında değişmekte olup bu bulguların bizim

çalışmamızdaki bulgular ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Çalışmada maddelerin faktör yükleri 0.71- 0.86 arasında değişmektedir.

Bu çalışmada, uyum indekslerinden GFI=0.98, AGFI=0.95, CFI=0.98 ve NNFI=0.97; SRMR 0,02 ve RMSEA 0,07 olarak bulunmuş olup GFI, AGFI ve CFI'de 0,90'ı aşan değerler kabul edilebilir uyum seviyeleridir. RMSEA ve SRMR'de 0,05'in altındaki değerler mükemmel uyuma işaret eder; 0,08'den küçük değerler kabul edilebilir uyum seviyeleri olarak yorumlanır (Çoklu ve ark., 2012; Öztürk Tanış & Gür, 2022).

Güvenirlilik, ölçekteki bütün maddelerin birbirileriyle tutarlılığını, yeterliliğini belirleyen unsurdur (Şencan, 2005). Güvenirlilik çalışması için iç tutarlılık ve madde analizleri, test-tekrar test ve paralel form güvenirliliği analizleri yapıldı. Güvenirlilik analizi süreci ile toplam puanların hesaplandığı likert ölçeklerin güvenirliliğini gösteren katsayılar hesaplanır ve ölçek maddeleri arasındaki ilişkiler ile ilgili sonuç bulunur (Kalaycı, 2010). Ölçekteki her bir maddenin güvenirliliği madde analizleri ile değerlendirilir. Maddelerinin aynı ilgili kavramı ölçmesi beklenmektedir (Şencan, 2005). Bu çalışma bulgularına göre WİÖÖ'nün tüm maddelerinin aynı davranışı ölçtüğü söylenebilir. Tüm maddelerin incelenmesinde kullanılan Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı sıfır-bir arasında değer alır (Öztürk Tanış & Gür, 2022). Cronbach alfa katsayısı arttıkça, ölçeğin güvenirliliği artar (Şencan, 2005). Ölçeğin alfa (α) katsayısı; $0.00 \leq \alpha \leq 0.40$ ise güvenilir değil, $0.40 \leq \alpha \leq 0.60$ ise güvenirliliği düşük, $0.60 \leq \alpha \leq 0.80$ ise iyi seviyede güvenilir ve $0.80 \leq \alpha \leq 1.00$ ise yüksek seviyede güvenilir olduğu belirtilmektedir (Kalaycı, 2010). Sonuç olarak beş maddeden oluşan WİÖÖ'nün yüksek derecede güvenilir olduğu görüldü ($\alpha=0.840$). Ölçeğin orijinal yapısında da Cronbach alfa katsayısı 0.89 olarak bulunmuş olup bu bulgu çalışmayı destekler niteliktedir (Brewer et al., 2020; Watson & Brewer, 2012).

Test-Tekrar Test analizinde Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı (ICC) 0.40' dan küçük ise düşük uyum, 0.40-0.59 ise orta uyum, 0.60-0.74 ise iyi uyum ve 0.74'ten büyük ise çok iyi uyum olduğu söylenebilir (Köklü ve ark., 2006). Ölçeğin güvenirliliğinin bir göstergesi olarak, zamana göre değişmezliği değerlendirmek için farklı zamanlarda yapılan analizde iki ölçümden elde edilen puanlar arasındaki uyumun çok iyi bulunması belirtilebilir. Ölçek, paralel form güvenirliliği için kullanılan tüm ölçeklerle orta düzeyde pozitif yönlü ilişkili bulundu.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Watson İyileştirici Öz-Değerlendirme Ölçeği'nin Türkçe geçerlik güvenirlilik analizleri sonucunda tek faktörlü beş maddelik yapının doğrulandığı, bu yapının Cronbach alfa değerinin 0.84, MacDonald's Omega değerinin 0.84 ve test-tekrar test analizde iki ölçümden elde edilen puanlar arasındaki uyumun çok iyi olduğu ve paralel form güvenirliliği için kullanılan tüm ölçeklerle orta düzeyde pozitif yönlü ilişkili olduğu bulundu. Ölçekten alınacak puanların beş ile 35 puan arasında değiştiği ve puan artışının öz bakım algısının artması anlamına geldiği belirlendi. Ölçek yedili likert yapısında olup asla ile her zaman arasında değişen ifadeler vardır.

Bu sonuçlar doğrultusunda ölçeğin, Türk popülasyonunda öz bakım algısını değerlendirmek amacıyla kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak görüldü. Sevgi dolu nezaket, temel ihtiyaçları karşılama, yardımlaşma ve güvene dayalı ilişkiler kurma, gelişime yardımcı olan bir ortam ve başarıyı teşvik eden inanca dair maddelerden oluşan ölçek, öz bakım algısını ölçer. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalarda güvenle kullanılabilir. Bu ölçek kullanılarak yapılan çalışmalar ile farklı kültürlerdeki çalışmalar karşılaştırılarak literatüre katkı sağlanabilir.

Teşekkür: Yazarlar, Prof. Dr. Jean Watson'a, Watson Bakım Bilimi Enstitü ekibine ve çalışmaya katılan öğrencilere destekleri için teşekkür eder.

Finansal Destek: Yazar(lar) araştırma için herhangi bir mali destek almamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazar(lar) herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Etik Kurul Onayı: Araştırmaya başlamadan önce Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü etik kurulundan etik izin (izin no: 2021/68) alındı.

Hakem değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları:

Araştırma fikri: GB, FNS

Çalışmanın tasarımı: GB, FNS

Çalışma için veri toplama: GB, FNS

Çalışma için verilerin analizi: GB, FNS

Makalenin hazırlanması: GB, FNS

Eleştirel olarak gözden geçirme: GB, FNS

Yayınlanacak versiyonun nihai onayı: GB, FNS

Veri Kullanılabilirlik Beyanı: Mevcut çalışma sırasında kullanılan ve analiz edilen veri kümeleri, talep üzerine ilgili yazardan temin edilebilir.

KAYNAKLAR

- Akın Korhan, E. (2019). Watson'un insan bakım modeli: Bir sistematik derleme. *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*, 2(2), 46-68.
- Alpar, R. (2013). Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel yöntemler (4. Baskı). Detay Yayıncılık.
- Bostan, N., Örsal, Ö. & Karadağ, E. (2016). Sağlık geliştirici ve koruyucu davranışlar ölçeği'nin geliştirilmesi: Metodolojik çalışma. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 8(2), 102-111. <https://doi.org/10.5336/nurses.2014-41578>
- Brewer, B. B., Anderson, J. & Watson, J. (2020). Evaluating changes in caring behaviors of caritas coaches pre and post the caritas coach education program. *The Journal of Nursing Administration*, 50(2), 85-89. <https://doi.org/10.1097/NNA.0000000000000846>
- Çoklu, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, G. (2012). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve lisrel uygulamaları. Pegem Yayınları.
- Davis L. L. (1992). Instrument review: Getting the most from a panel of experts. *Applied Nursing Research*, 5(4), 194-197. [https://doi.org/10.1016/S0897-1897\(05\)80008-4](https://doi.org/10.1016/S0897-1897(05)80008-4)
- Deniz, M. E., Kesici, Ş. & Sümer, A. S. (2008). The validity and reliability study of the Turkish version of self-compassion scale. *Social Behavior and Personality*, 36(9), 1151-1160. <https://doi.org/10.2224/sbp.2008.36.9.1151>
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Erbay, Ö., Yıldırım, Y., Fadiloğlu, Ç. & Şenuzun Aykar, F. (2018). Hipertansif atak yaşayan hastalara Watson'ın insan bakım modeli kullanılarak uygulanan hemşirelik bakımı: Olgu sunumu. *Turkish Journal of Cardiovascular Nursing*, 9(19), 82-88. <https://doi.org/10.5543/khd.2018.41275>

- Esin, M. N. (2015). Veri toplama yöntem ve araçları ve veri toplama araçlarının güvenilirlik ve geçerliği. İçinde S. Erdoğan, N. Nahcivan, M. N. Esin (Eds.), Hemşirelikte araştırma süreç, uygulama ve kritik (ss. 195-232). Nobel Tıp Kitabevleri.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Thousand Oaks, Sage.
- Göçmen Baykara, Z., Çalışkan, N., Öztürk, D. & Karadağ, A. (2019). Hemşirelikte teori ve model kullanımı: Nitel bir çalışma. *Cukurova Medical Journal*, 4(Suppl 1), 281- 289. <https://doi.org/10.17826/cumj.562393>
- Heffernan, M, Quinn Griffin, M. T., McNulty, S.R. & Fitzpatrick, J. J. (2010). Self compassion and emotional intelligence in nurses. *International Journal of Nursing Practice*, 16(4), 366-373. <https://doi.org/10.1111/j.1440-172X.2010.01853.x>
- Hubert, P. M. (2018). Application of Jean Watson's theory of transpersonal caring in nurses practicing in a pain center (DNP Final Projects). Seton Hall University, Orange, USA.
- Kabasakal, A. & Kitiş, Y. (2021). Watson'ın insan bakım modeli'nin kavramsal açıdan incelenmesi. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 6(2), 125-137. <https://doi.org/10.25279/sak.516353>
- Kalaycı, S. (2010). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. Asil Yayınları.
- Karaca, T. & Aslan, S. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin sağlık durumu algılarının ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(4), 734-739. <https://doi.org/10.31067/0.2019.223>
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. & Çokluk Bökeoğlu, Ö. (2006). Sosyal bilimler için istatistik. Pegem Yayınları.
- Mills, J., Wand, T. & Fraser, J. A. (2015). On self-compassion and self-care in nursing: Selfish or essential for compassionate care? *International Journal of Nursing Studies*, 52(4), 791-793. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2014.10.009>
- Neff, K. D. (2003). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity*, 2(3), 223-250. <https://doi.org/10.1080/15298860309027>
- Otu, M. & Karagözoğlu, Ş. (2021). Fibromiyalji hastalarına Watson'ın insan bakım modeli kullanılarak uygulanan hemşirelik bakımı. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 13(3), 745-750. <https://doi.org/10.5336/nurses.2020-80133>
- Öztürk Tanış, N. & Gür, K. (2022). Adölesan stres anketi-kısa formu'nun türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 4(2), 102-114. <https://doi.org/10.54061/jphn.1057628>
- Polat, Ü., Özen, Ş., Bayrak Kahraman, B. & Bostanoğlu, H. (2016). Factors affecting health-promoting behaviors in nursing students at a university in Turkey. *Journal of Transcultural Nursing*, 27(4), 413–419. <https://doi.org/10.1177/1043659615569536>
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P. & Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15(3), 194-200. <https://doi.org/10.1080/10705500802222972>
- Şahin Altun, Ö., Kabakçı, K. & Olçun, Z. (2020). Hemşirelikte öz-şefkat. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 29(3), 218-225. <https://doi.org/10.17827/aktd.593594>
- Şencan, H. (2005). Faktör analizi ve geçerlilik. Geçerlilik ve güvenilirlik (ss. 355-414). Seçkin Yayıncılık.

- Ulaş Karahmetoğlu, G. (2014). Hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(2), 26-42.
- Vujanić, J., Prlić, N. & Lovrić, R. (2020). Nurses' self-assessment of caring behaviors in nurse– patient interactions: A cross-sectional study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(14), 5255. <https://doi.org/10.3390/ijerph17145255>
- Watson, J. & Brewer, B. B. (2012). Watson caritas self-rating score© (CSRS). Watson Caring Science Institute, Boulder, CO.
- Watson, J. & Brewer, B. B. (2015). Caring science research criteria, evidence, and measurement. *Journal of Nursing Administration*, 45(5), 235-236. <https://doi.org/10.1097/NNA.0000000000000190>
- Watson, J. (2008). Nursing: The philosophy and science of caring. Revised edition (p. 1-11). *University Press of Colorado*, Boulder, CO.